

Nr 341

Av fröken **Stenberg m. fl.**, om inrättande av en professur i historia vid Umeå universitet.

(Lika lydande med motion nr 314 i Andra kammaren)

I årets statsverksproposition föreslår departementschefen att vid universitetet i Umeå skall inom humanistiska ämnesområden inrättas dels den 1 januari 1971 en professur i engelska, särskilt modern engelska, dels under perioden fram t. o. m. budgetåret 1974/75 en professur i vart och ett av ämnena finska, historia samt nordisk och jämförande fornkunskap. Departementschefen avser att efter förslag av universitetsämbetet återkomma till frågan om tidpunkt för inrättande av dessa tjänster. Enligt vår åsikt bör professuren i historia inrättas från och med den 1 juli 1971. Vår motivering är följande.

Undervisning och forskning i historia sysslar nu långt mer än förr med senare tidevarv och med problem som ofta fortfarande är »brännbara». Men framför allt har den inriktning på den sociala utvecklingen som — oavsett vilken epok man sysslar med — präglar nutida historieundervisning och historieforskning blivit av betydelse för alla dem som intresserar sig för samhällsfrågor i vidaste mening. Ämnet historia utgör en samlad erfarenhetsmassa, varur sociologer, konfliktforskare, u-landsforskare och många andra kan hämta material. Men dess egenvärde och omedelbara inflytande på människor — framför allt på de unga i skolor och vid universitet — har också stor betydelse, eftersom kunskap om människans villkor under olika materiella och ideella betingelser skapar möjlighet att vidga förståelsen, att öka toleransen men också att skärpa blicken när det gäller förhållanden som ligger utanför den egna snäva erfarenhetsvärlden.

Dessutom ger forskning och kunskap om sambandet med gångna tider och om utvecklingen medborgaren bättre möjligheter att ta del av kulturarvet.

Antalet historieprofessorer i Sverige, Danmark, Finland och Norge framgår av *tabell I*. Om hänsyn tages till de fyra ländernas befolkningstal är det tydligt att de tre grannländerna i förevarande hänseende är betydligt bättre lottade än Sverige. Så har t. ex. grannländernas nya universitet i regel fått en eller flera professorer i ämnet historia.

Umeå universitet är beträffande lärarsituationen visavi ämnet historia

mycket sämre tillgodosett än Sveriges övriga universitet. Detta måste be-tecknas såsom ett klart otillfredsställande förhållande.

Vederbörande myndigheter har också upprepade gånger begärt en profes-sur i historia vid Umeå universitet.

I sin senaste framställning anför den humanistiska fakulteten i Umeå i sina anslagsäskanden för 1970/71: Undervisningen på trebetygsnivån har under flera år meddelats vid Umeå universitet. Studenttillströmningen har varit stor, varför behovet av handledare för forskarundervisning nu blivit starkt uttalat. Det är därvid önskvärt, att professuren i historia vid Umeå universi-tet ges en annan inriktning än övriga befintliga professurer i ämnet. Profes-suren bör därför ges benämningen historia med historieteori. En dylik äm-nesbeskrivning skulle innebära ett tillskott till den svenska historieforsk-ningen som helhet, genom att professuren ges en inriktning som möjliggör för unga forskare att speciellt beakta de metodologiska och kunskapsteore-tiska problem, som i dagens läge torde upplevas av alla historiker som allt väsentligare och därför ytterst nödvändiga att penetrera. Att en professur i historia med historieteori förläggs just till Umeå är naturligt inte endast med tanke på de nya inriktningar som angetts för flera etablerade ämnen för att ge Umeå en speciell profil utan främst med tanke på den princip-beslutade professuren i vetenskapsteori härstädes. Fakulteten betraktar äm-net historia med historieteori som ett centralt basämne och föreslår därför en professur i ämnet fr. o. m. den 1 juli 1970.

I sina anslagsäskanden för 1970/71 gav universitetskanslersämbetet i fråga om utbyggnaden av den humanistiska forsknings- och utbildningsorganisa-tionen med nya tjänster de förslag som rör Umeå universitet högsta prioritet och föreslog bl. a. inrättande budgetåret 1971/72 av en professur i historia, särskilt historieteori.

Ämnet historia vid Umeå universitet har under sin sjunde termin uppnått ett elevantal som — Stockholm undantaget — icke ligger långt efter antalet elever på motsvarande stadier vid de äldre universiteten. Är det då rimligt att dessa studerande skall behöva söka sig bort från sitt eget universitet för att få lov att bedriva högre studier i historia? Och de studiebegåvningar som helt enkelt inte *kan* bege sig till ett mellan- eller sydsvenskt universitet — är deras nuvarande situation rimlig?

Vi vill i detta sammanhang särskilt framhäva den stora tillströmningen till trebetygsseminariet. Registrerade för tre betyg höstterminen 1969 var 56 studerande, under terminen deltog enligt förda närvarolistor i allt 43 stu-derande. Siffrorna visar med all önskvärd tydlighet behovet av en professur som ger möjligheter till doktorandstudier. Detta skulle även positivt påverka rekryteringen till övriga lärartjänster i historia. Svårigheterna att erhålla kvalificerade sökande till sådana tjänster i ett ämne som saknar forsknings-organisation är väl kända. Universitetslektorns undervisningsskyldighet är så omfattande, att det i fortsättningen icke kan anses rimligt att denne

befattningshavare också förestår ämnet — något som heller aldrig varit avsett vid inrättandet av universitetslektoraten.

Beträffande forskningssynpunkter kan vidare anföras att den speciella inriktning som föreslagits för professuren i historia i Umeå har en naturlig anknytning till behovet av forskning i norra Sveriges historia, vilken forskning ju ligger betydligt efter den historiska forskningen för övriga Sverige. Forskning i norra Sveriges historia bör bli ett gott komplement till och själv få god hjälp av den forskning som bedrivs i angränsande ämnen, såsom ekonomisk historia, geografi, statskunskap och idéhistoria. Ett sådant tvärvetenskapligt samarbete har speciellt goda förutsättningar vid Umeå universitet, där gemensamma forskningsprojekt blir naturliga, eftersom norra Sverige på alla områden behöver ökade forskningsinsatser. Tvärvetenskaplig forskning innebär intensiv metoddiskussion och klarläggande av de teoretiska fundamenten för en undersökning. Detta innebär att en stor del av de historieteoretiska momenten i en forskningsorganisation i ämnet historia med historieteori skulle komma att utarbetas inom ramen för ett konkret »fältarbete» — en kombination, som ter sig väsentlig, då man härigenom skulle få empiriskt prövade historieteoretiska överväganden, mycket givande i det samarbete med ämnet vetenskapsteori (inrättas den 1 juli 1970), varav man har anledning att förvänta för all historisk forskning betydelsefulla resultat.

En historieprofessur i Umeå kommer även att få stor betydelse för vuxenutbildningen i Norrland. Ett doktorandseminarium och större lärarkår skulle möjliggöra en utökning av kursverksamheten utanför Umeå. Det är för närvarande omöjligt att tillgodose mer än en liten del av alla önskemål om sådana kurser i ämnet historia.

Vi vill understryka att det här gäller förhållanden där norra Sverige är vanlottat jämfört med övriga Sverige. I den aktuella regionen finns ett stort antal orter, där kursverksamhet önskas, bl. a. därför att studieintresserade på grund av långa avstånd icke har möjlighet att för sådan kursverksamhet göra den långa resan till universitetet. Hur starkt intresset för historiska studier är, kan belysas med ett exempel bland många: åtskilliga elever reser en gång i veckan från t. ex. Luleå till Umeå för att delta i den obligatoriska delen av undervisningen och få viss handledning för sina för övrigt på egen hand bedrivna studier. Var i övriga Sverige reser man regelbundet sammanlagt 60 mil för att delta i ett seminarium? Det behöver ej ordas om hur orter på ännu längre avstånd eller med sämre kommunikationer har det ställt, när det gäller att tillgodose de av utbildning i historia intresserade. I detta sammanhang bör också de många lokalhistorikerna uppmärksammas. Deras forskningar kan ofta, speciellt i ett så stort område som Norrland, ge lokalt material, som för den akademiske forskaren är okänt eller svåråtkomligt.

Beträffande biblioteksfrågan kan anföras att såväl universitetsbiblioteket som Umeå stadsbibliotek har inlåningsrätt från de statliga arkiven. De båda

biblioteken samarbetar utmärkt. Sedan snart 20 år tillbaka erhåller Umeå det s. k. femte exemplaret. Statliga verk och allmänna institutioner har givit av sina dubletter. Enskilda personer och stiftelser har skänkt värdefulla samlingar; här skall blott nämnas den berömda Östergrenska samlingen, som, ehuru språkvetenskapligt inriktad, innehåller mycken historisk lärdom, samt donationen ur Erland Hjärnes bibliotek (tidigare till stor del Harald Hjærnes samling). — I universitetsbibliotekets ledning finns nu flera akademiker med högre akademisk grad och erfarenhet från forskning i det aktuella ämnet, varför bibliotekshjälpen åt forskare i ämnet historia är väl tillgodosedd.

Lokalfrågan torde icke vålla bekymmer.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att inrätta en professur i ämnet historia vid Umeå universitet från och med den 1 juli 1971.

Stockholm den 22 januari 1970

Gunvor Stenberg (m)

Karl Pettersson (m)

Bertil Strandberg (m)

Henrik Åkerlund (m)

Per Jacobsson (fp)

Nils-Eric Gustafsson (cp)

Lage Svedberg (s)

—————

Tabell 1

Tablå över antalet historieprofessurer vid universiteten (motsvarande) i Sverige, Danmark, Finland och Norge

Sverige

<i>Uppsala</i>	<i>Lund</i>	<i>Göteborg</i>	<i>Stockholm</i>	<i>Umeå</i>	<i>Summa</i>
2	2	2	3	0	9
Tillkommer ekonomisk historia (därav en i Umeå)					5
idéhistoria el. liknande (därav en i Umeå från den 1.7.1970)					3
Summa					17

Danmark

<i>Köpenhamn</i>	<i>Aarhus</i>	<i>Odense</i>	<i>Summa</i>
6	5	3	14

Finland

<i>Helsingfors</i>	<i>Åbo akademi</i>	<i>Åbo universitet</i>	<i>Junäskylä</i>	
4	2	2	2	
<i>Uleåborg</i>	<i>Tammerfors</i>			13
1	2			1
Tillkommer i ekonomisk historia 1 personlig prof.				1
Summa				14

Norge

<i>Oslo</i>	<i>Bergen</i>	<i>Norges lærarhøgskola</i>	
7	3	2	12
Tillkommer 1 personlig prof. i ekon. historia vid handelshögskolan i Bergen			1
Summa			13